

## **IMATGES, ESPAIS I RITUALS. EL PAPER DE LES IMATGES DEVOCIONALS EN LA SOCIETAT D'ÈPOCA MODERNA: LA CONFRARIA DEL ROSER D'OLOT COM A EXEMPLE**

Keta CAPDEVILA WERNING

*Doctora en Història de l'Art i llicenciada en  
Antropologia Social i Cultural*

Les confraries devocionals eren les encarregades de gestionar i promoure el culte de la Mare de Déu del Roser, tasca que realitzaven de maneres molt diverses, ja fos encarregant el retaule, organitzant recol·lectes i festes, processons... Hi havia un gran nombre d'objectes que tenien unes funcions molt concretes i que eren indispensables per als rituals de la confraria. La confraria del Roser d'Olot n'és un magnífic exemple, i els objectes i les imatges que van encarregar són nombroses, com ara el conegut retaule del Roser, però també d'altres com la cadireta processional, la capa pluvial, la imatge de plata o les baces, entre d'altres. En aquest article es presenten dos temes: per una banda, les confraries del Roser; i, per una altra, les imatges, els espais i els rituals com un tot indissociable i, evidentment, en relació amb la devoció i la confraria del Roser. En particular parlaré del cas d'Olot, que té unes característiques que fan de la confraria i la devoció una mica especials (tot i que no úniques): com ara, el seu funcionament com a "confraria de número" i els diferents objectes relacionats amb la confraria (la capella, l'orfebreria, alguna vestimenta, el tabernacle), i també la documentació, sobretot referent als seus llibres de confraria.

Confraries, devoció, imatges, Roser.

*The devotional confraternities promoted the cult to Verge del Roser in different ways: commanding the altarpiece, organizing recollections and festivities*

Keta **CAPDEVILA WERNING**, «*Imatges, espais i rituals. El paper de les imatges devocionals en la societat d'època moderna: la confraria del Roser d'Olot com a exemple*», *Annals del Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca*, 28 (2017), p. 303-339

*or making processions, among others. They had a nice amount of essential objects with specific functions for their rituals. The confraternity del Roser in Olot is a perfect example having an important number of objects: the famous Altarpiece del Roser and also other less known pieces such as the tabernacle, the pluvial cape, the silver image of the virgin, or the silver plates. This article presents two issues, on one hand the confraternities del Roser and, on the other hand, the images, spaces, and rituals as something indivisible, and obviously, the relationship between devotion and the confraternity itself. In particular, this essay discusses the case of Olot, which has peculiar characteristics that make the confraternity and its devotion a special case, but not unique, providing a better understanding of other confraternities.*

*Confraternities, devotion, images, Rosary.*

### LA DEVOCIÓ DEL ROSER

Fa pocs anys, potser mig segle, encara es podien trobar fets clarament referits a la devoció del Roser, com per exemple passar el rosari en família abans d'anar a dormir o cantar els goigs del Roser en les festivitats assenyalades. Segurament avui en dia el llegat més explícit d'aquest culte són les festes del Roser que se celebren a diferents pobles de Catalunya en els mesos de primavera. Les diferents pràctiques relacionades amb el Roser potser no difereixen massa del que es podia trobar a la Catalunya de l'edat moderna i, si més no, hi estan estretament relacionades. El fenomen rosarià "embaumava"<sup>1</sup> part de la vida de les persones; s'introduïa a la quotidianitat de la gent a través de diverses portes, formant un conjunt d'elements que configuraven la devoció a la Mare de Déu del Roser.

La devoció del Roser es caracteritza per ésser un complex entramat format per creences, símbols, oracions, celebracions i festes; per agrupacions de devots i per vivències individuals. Un entramat que, malgrat la seva complexitat, es veu palès sobretot en les confraries del Roser. L'inici de la devoció del Roser és difícil de determinar, ja que és una devoció que es va creant al llarg del

<sup>1</sup> Valeri SERRA BOLDÚ, *El llibre popular del Rosari*, 1917: "[...] es veu que lo Roser tot ho embaumava. Examineu dibuixos, pintures, papers, llibres i altres varis objectes plàstics muts i polsosos, tots vos parlaràn (sic) de l'amor de Catalunya al Rosari. Busqueu en cada iglésia (sic) l'altar del Roser, i trobareu que és lo més historiat, lo més pompós, lo qui revela més amorosa cura."

temps i no és fins a final del segle xvi que es configura d'una manera que restarà pràcticament invariable durant tres segles. Tot i això, per traçar una data aproximada, els primeres indicis de la devoció es donen a finals de l'Edat Mitjana, amb les primeres aparicions més minses.

En la seva definició primària la devoció és la relació dels éssers humans amb la divinitat. La devoció es pot manifestar de diverses maneres; pot tractar-se d'una devoció individual, íntima i personal; pot tractar-se d'una devoció col·lectiva, i també pot ser una devoció pública. Cap de les tres devocions és excloent, ja que es poden donar conjuntament, per si soles o combinades, i aquest és el cas de la devoció del Roser, la qual es presenta en els tres nivells.

A més a més d'aquesta especificitat, la devoció del Roser es caracteritza per ésser una unió d'elements devocionals que, units, componen la figura de la Mare de Déu del Roser. En aquest complex entren en joc tres elements: el psaltiri o rosari, la Mare de Déu i les roses. El psaltiri o rosari, a més de ser l'instrument format per boles per comptar les oracions, és també el res d'aquestes oracions, en aquest cas, 150 Avemaries i 10 parenostres. El res del rosari va acompanyat de la contemplació dels misteris de la Mare de Déu, que són també els misteris de Crist, fet que accentua la importància de la oració, ja que es tenen presents les dues *divinitats* més transcendents de tot el corpus de creences catòliques. En segon lloc, la mare de Déu del Roser és una advocació concreta de la Verge; per tant, s'ha de contextualitzar dins de l'auge de les devocions marianes. Per últim, la rosa o el roser apareix en forma de flor. La simbologia teològica, el naixement de Crist, el "floriment de la joia", s'equipara amb la rosa, com s'associa també a la fertilitat de la Verge i a la mare terra. Així doncs, tot i tractar-se d'una advocació mariana, es veneren conjuntament la Verge i Crist, aquest a través dels seus misteris i en relació amb la simbologia cristològica de la rosa. Les oracions per venerar aquesta parella es compten mitjançant una pràctica repetitiva i coneguda, com és el rosari. A més a més, el vincle amb les roses acaba de personificar i humanitzar la figura de la Verge.

La devoció del Roser esdevé realment preponderant quan es creen **confraries** sota la seva advocació. A finals del segle xv apareixen les primeres confraries del Roser, que de mica en mica s'aniran popularitzant fins a esdevenir "una epidèmia" a finals del xvi i tot el segle xvii. A través d'aquestes confraries la devoció s'institucionalitza i pren la seva forma definitiva, sobretot gràcies a

dos components: el dominics i la Contrareforma. Els dominics s'apoderen de la devoció, la reformen i l'expandeixen per tot el món catòlic, mentre la Contrareforma allisa el terreny perquè això passi. Aquestes causes generals es materialitzen a nivell local en l'àmbit de la parròquia i el rector, institucions que són primordials per al desenvolupament de les confraries i la devoció del Roser. Aquest fenomen que comença al nord d'Europa, s'estén fins a arribar a Catalunya i a la diòcesi de Girona, amb alguns elements que perduraran invariables durant dècades.

### LES CONFRARIES DEL ROSER

Les confraries del Roser són un fenomen modern, és a dir, que cal situar-lo a partir de finals del segle XVI. Existeixen alguns casos aïllats en què la confraria és anterior al gran auge d'aquestes associacions, però són casos molt concrets; per exemple, a la diòcesi de Girona, la confraria del Roser de Girona i Besalú. Fins fa poc, es creia que Olot també formava part d'aquest grup, fet que ja es pot desmentir, com se veurà seguidament.<sup>2</sup> Serà doncs a partir d'aquesta data -finals del xvi- que la devoció del Roser gaudirà d'una expansió intensa, i ho farà en forma de confraria. L'èxit de les confraries del Roser es pot valorar, en part, amb les 240 confraries que s'han comptabilitzat a la diòcesi de Girona.

La confraria és el marc i l'escenari on participen tots els elements relacionats amb la devoció del Roser, fins al punt que la confraria esdevé imprescindible per a la mateixa devoció. La confraria impulsa i organitza el culte dins dels seus marcs i estatuts i, per tant, la devoció es dona gràcies a la confraria. La confraria és, doncs, un canalitzador d'aquesta devoció, tant per a la propagació del culte, com per al control de les pràctiques; és la via per la qual la de-

<sup>2</sup> A Girona la confraria data de 1562, però el segle xv ja existeix una capella del Roser al convent de Sant Domènec. AHMG, *Llibre de confraria del Roser*, 1562; sobre les dades de la capella: José M. COLL, «Història succinta del convento de Santo Domingo», *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, 12 (1958), p. 22-23. De la mateixa manera que hi ha notícies d'un retaule realitzat a finals del xv i el 1500: ADG, Lletres, Llibre: Q-5 (1457-1501). full: 245v, el 1492 altar i retaule del Roser a Sant Domènec; contracte del retaule entre Aine Bru i el convent de Sant Domènec, realitzat el 1500 i el 1501 el bancal, Pere FREIXAS, «Documents per a l'art Renaixentista català. La pintura a Girona durant el primer terç del segle xvi», *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, 1984, p. 181-183, transcripció dels contractes. A Besalú se'n tenen notícies des de 1560, Carme SALA GIRALT, *L'art religiós a la comarca de la Garrotxa. El Pre-renaixement, el Renaixement, el Barroc i el trànsit d'una tendència a l'altra (seg. XV a XVII)*, Olot, Alzamora, 1987, p. 94.

voció s'estén i arriba al poble. Per això, quan es parla de la Mare de Déu del Roser, és fàcil i lícit traçar un paral·lelisme entre la figura de la Verge i les confraries de la mateixa advocació. Cal dir també que, a causa de la importància del culte, aquest s'estendrà més enllà dels àmbits de la confraria, de tal manera que es poden trobar pràctiques del res del rosari per festivitats o celebracions que no són rosarianes.

Les confraries devocionals són associacions de persones que tenen com a finalitat explícita propagar i preservar un culte determinat. Aquesta definició originària però, es pot anar ampliant amb d'altres de complementàries que acaben de perfilar el caràcter de les confraries i que, al llarg de la història, han estat molt variades. Es poden dividir en quatre grans blocs, que es resumeixen en els conceptes de: a) devoció (ahora diferenciats en dues subcategories: pública i privada), b) col·lectivitat, sociabilitat i identitat, c) caritat i assistència i d) control i poder. Aquests vessants, o conjunts, es poden descriure tenint en compte les funcions d'aquestes confraries, així com també els sentiments que es viuen en el seu si. Els quatre aspectes es troben en les confraries de manera interrelacionada, i en algunes confraries n'hi ha que destaquen per sobre dels altres.

Pel què fa l'àmbit de la **sociabilitat**, la confraria permet la trobada regular de persones -homes, dones- en contextos que són fora de l'àmbit quotidià o rutinari. Aquesta característica, de fet, li ve donada pel lloc de trobada, és a dir, per la **parròquia**, un dels espais de trobada i sociabilitat més importants de l'època. La relació dels feligresos amb la seva parròquia era un vincle molt significatiu: sobretot era on es vivien tots els rituals de pas (bateig, comunió, matrimoni, enterrament...). També aquestes confraries suposaven un paper cabdal en la **identitat** d'un **col·lectiu**. La gent s'identificava amb la confraria, la qual era un microcosmos d'aquesta identitat (el primer nucli d'identitat era la família / el mas; després, podria ser el barri o la zona i, de seguida, la confraria i la parròquia). Això dona molt de poder a la institució, perquè els mateixos individus s'identifiquen amb un col·lectiu i amb uns símbols, que seran allora imprescindibles per a la creació d'una imatge a través d'una iconografia molt clara. Aquesta rellevància de la identitat i de la col·lectivitat es pot veure en una petita anècdota entre la confraria del Roser i la confraria de Sant Josep. Una de les maneres de mostrar el prestigi i el poder de les confraries era a través dels seus elements de culte, com el retaule, o bé altres ele-

ments com tabernacles, penons, orfebreria... En el cas del retaule, per exemple, hi va haver una petita pugna amb la confraria de Sant Josep, que té la seva capella davant de la del Roser. Les dues capelles es renoven aproximadament al mateix moment, i en els dos casos es decideix fer-hi un retaule nou. La confraria de Sant Josep encarrega un retaule a Josep Cortada, fuster del mateix gremi (en aquest cas, es tracta d'una confraria de gremi, no pas devocional); és un retaule d'execució llarga, que té alguns problemes, i en el qual treballen fins a 5 artistes. Després de treballar-hi Josep Cortada i Joan Alsina, és contractat el mateix Pau Costa, realitzador del retaule del Roser. Podria molt ben ser que fos per influència del retaule del Roser, com es pot veure també en els contractes de realització, on es demana que hi hagi escenes iguals que les del retaule del Roser<sup>3</sup>. Demanar retaules iguals era un fet comú i molt sovint se seguien les mateixes traces, encara que no es tractés dels mateixos autors.

Unes de les altres tasques clàssiques de les confraries, i també de les del Roser, és la caritat i l'assistència, sobretot pel que fa a l'acompanyament en la mort i la salvació de les ànimes. Aquest fet es pot veure en els llocs d'enterrament que trien els confreres, quan poden, a la capella del Roser, en les deixes testamentàries a favor de la confraria, en el res del Rosari per a la salvació de les ànimes, o bé en la celebració d'aniversaris de difunts, entre d'altres.

I, per últim, cal destacar una altra de les característiques de les confraries: el seu paper de poder i control. Les confraries eren unes associacions que estaven entre l'església institucional (en aquests moments, sota els preceptes de la contrareforma) i l'església local, és a dir, els feligresos. En aquest punt intermig també hi ha la parròquia i el rector, els quals són com el pont entre dues realitats o, millor dit, entre un espai on graviten les influències de l'Església institucional, i un altre en què es fa present la realitat local. Això permet que les confraries tinguin una certa llibertat; no s'ha de pensar que les confraries són només transmissores dels preceptes reformistes, sinó que mostren les realitats que es van entrellaçant (i estan sempre a cobert, per ser institucions religioses, reglades, aprovades pels papes, bisbes...). Per exemple, les llibertats que es prenen són considerables, com es pot veure en un moment en què s'han de prohibir els banquets a dins les esglésies, o la festa en general.

<sup>3</sup> Veure Caterina CAPDEVILA WERNING, «Les confraries del Roser com a comitents de retaules en els segles XVI, XVII i XVIII. El cas de la confraria del Roser d'Olot», *L'època del Barroc i els Bonifàs. Actes de les Jornades d'història de l'art a Catalunya*, editat per B. Bassegoda, J. Garriga, J. Paris, Barcelona, UAB, UB, UdG, 2007, p. 299-311.

### EL FUNCIONAMENT DE LES CONFRARIES

Les confraries del Roser es configuraven seguint una estructura jerarquitzada. Els encarregats del seu funcionament eren els pabordes o administradors, el càrrec de poder més elevat dins de la confraria. Normalment aquests càrrecs eren ocupats per tres persones: un prior o paborde major i dos pabordes. El lloc del prior era ocupat pel rector, i en algun cas pel sagristà o domer, però sempre era un càrrec eclesiàstic i amb relació amb el temple on s'establia la confraria. Els dos administradors o pabordes eren confreres que durant un o dos anys ocupaven el càrrec, amb la finalitat de gestionar tots els aspectes de la confraria. En alguns casos també hi havia dues dones pabordesses, que també ostentaven el càrrec durant un o dos anys. Els càrrecs d'administradors també podien ésser representatius de dues franges d'edat, és a dir, de vegades un administrador havia de ser adult, i un altre "menor de dies", i el mateix passava si hi havia l'homòleg femení. El nom més comú en la documentació és el de paborde o pabordessa, i el de prior o paborde major per al càrrec que ocupa el rector<sup>4</sup>. En alguns casos, apareix el nom de clavari, escrivà o tresorer de la confraria.

Les ordinacions no són massa explícites sobre quin és el procés d'elecció dels pabordes, i sovint depèn de cada confraria, però en general sembla que eren els vells pabordes els qui elegien els nous, o bé era el mateix rector qui elegia els nous pabordes. L'elecció se solia fer el dia de la Mare de Déu del Roser, i s'aprofitava la celebració i el nou any per fer el canvi. En aquestes festes es podien tocar les campanes com a agraïment dels vells pabordes a les tasques de tot l'any<sup>5</sup>.

Les confraries del Roser van basar part del seu èxit a difondre's com a confraries obertes i verticals, és a dir, confraries on s'acceptava l'entrada de persones de diferent gènere, edat i estatus; i també formava part de la seva política la gratuïtat de l'entrada. Aquest fet ha portat a pensar que les confraries eren associacions igualitàries, on els rols es diluïen i on tothom tenia el mateix pes i els mateixos drets. Però no és així. Les diferències dins de la confraria es

<sup>4</sup> En la confraria del Roser d'Olot, el prior s'anomena priorista, Arxiu Comarcal de la Garrotxa [a partir d'ara ACGAX], Fons de la Parròquia de Sant Esteve, Llibre de Resolucions, 1760-1953.

<sup>5</sup> ACGAX, Ordinacions i fundació de la Confraria del Roser de les Planes, "lo endemà que hauran feta elecció de pabordes nous i pabordesses noves se fasse i celebri un cantar solemne tocant les campanes al vespre abans [...]", entre d'altres.

poden veure en diferents aspectes: per una banda, les diferències de gènere; per altra banda, les diferències socials. Tampoc no s'ha de confondre el nucli de pabordes i administradors amb la resta de confreres i confreres; la inclusió com a confrare o confrera era lliure, però els càrrecs d'administradors es trobaven a les mans d'un perfil de persona: homes, d'edat avançada, i en una situació econòmica alta. De fet, aquestes diferències, que sovint es converteixen en desigualtats, formen part de la mateixa societat de l'època moderna i, per tant, no haurien de ser un fet a tractar com una raresa; però com s'ha dit, la historiografia contemporània ha tendit a veure en aquestes associacions més llibertats i igualtats de les que realment hi havia. Aquesta inclusió té sentit en la família, que serà una de les característiques principals del Roser.

Les confraries del Roser es regien per unes institucions, les **Ordinacions**, que són els seus estatus i regles de funcionament. Generalment són els mateixos en totes les parròquies, tot i que, malgrat ser generals, també deixen entreveure particularitats locals. En aquestes ordinacions es destaquen una sèrie d'aspectes pràctics i funcionals i, per altra banda, aspectes espirituals i ideals. Així, cal destacar entre les ordinacions, la gratuïtat d'entrada, el fet de ser obertes a tothom, el deure d'inscriure's en un llibre, l'obligació de resar el rosari (i, molts cops, pautats segons els dies i els misteris que s'han de resar), l'establiment de misses i la celebració d'aniversaris de difunts i, sobretot, les celebracions de les festes del Roser.

El finançament de les confraries es dona a través de diferents vies, com les donacions (més o menys voluntàries), les col·lectes a través del bací (en misses i festivitats assenyalades), la venda de blat, pa o altres cereals... i també s'han de tenir en compte els finançaments extraordinaris per a les despeses extraordinàries, com la construcció d'un retaule, que podien ser a través d'un llegat testamentari, de col·lectes extraordinàries, de treball en dies festius, o de la col·laboració d'altres institucions.

Algunes confraries del Roser de la diòcesi de Girona segueixen una estructura interna que les diferencia de la resta i que, alhora, mostra clarament la voluntat de jerarquització: es tracta de les confraries organitzades per quinzenes. Aquestes confraries tenen un nucli actiu de quinze homes i quinze dones; per tant, per un nombre tancat de persones, que són les úniques que poden optar als càrrecs de pabordes i pabordesses i que, alhora, tenen alguns privilegis



més que la resta d'inscrits, i sovint també alguns deures més que els confreres i confreresses. Aquests confreres i confreresses s'anomenen "de número". En el cas de Girona s'han trobat sis confraries que segueixen aquesta estructura "de número": les de Llançà, Sant Pol de Mar, Palafrugell, Sant Salvador de Bianya, Blanes i Olot, on només existeix una sola quinzena d'homes.

Aquesta organització és summament interessant; per una banda, pel simbolisme que representa el número quinze en el res del rosari i, per altra banda, perquè trenca amb la concepció igualitària que es tenia fins ara de les confraries (les quals s'havien postulat com a obertes i horitzontals). En aquests casos, aquest nucli actiu és el que controla la confraria, és la junta de la confraria<sup>6</sup>. Els confreres i confreresses que en formen part, i en algun cas els del número, tenen doncs drets i deures que no tenen la resta. El deure principal que els diferencia és el pagament d'una quota, que els dóna el dret de gaudir d'un aniversari en el moment de la seva mort. Això, en d'altres confraries es dóna a tots els confreres inscrits en el llibre, els quals entren gratuïtament o bé donen la voluntat. Aquest sistema no és exclusiu de les confraries del Roser.

### EL CAS DE LA CONFRARIA DEL ROSER D'OLOT

La documentació conservada sobre la confraria del Roser de la parròquia de Sant Esteve d'Olot permet traçar una mica més detalladament el seu funcionament<sup>7</sup>. Sobta a primer cop d'ull la particularitat dels mateixos llibres de confraries, en tant que es conserven un llibre de confreres "homens", un llibre de confreresses "donas" i, per últim, el Llibre de Resolucions: "Item se ha resolt fer-se tres llibres lo un per las resolucions, lo altre per escriure's los confreres i lo altre las confreresses pagant-se dels fondos de dita confraria"<sup>8</sup>; mentre que a la resta de confraries en general es pot diferenciar entre el llibre d'inscrits (ja sigui un llibre sol amb homes i dones, o dos llibres, un per a cada gènere) i un

<sup>6</sup> Veure Tomás MANTECÓN MOVELLÁN, *Contrareforma y religiosidad popular en Cantábría. Las cofradías religiosas*, Santander, Universidad de Cantábría, 1990, p. 71, sobre el concepte de "nucli actiu".

<sup>7</sup> Sobretot: ACGAX, Fons de la Parròquia de Sant Esteve, Llibre de Resolucions de la confraria del Roser, 1740-1912, "Llibre de resolucions de la confraria de nostre senyora del Roser fet en lo any 1760 essent Priorista lo Reverent don Pau Caralt y Pabordes Pere Coromina y Joseph Riera y Noguer en força de una resolució en lo any mil set cents cinquanta nou feta per la quinsena de la mateixa confraria". El llibre de resolucions pròpiament dit comença, doncs, el 1760, però hi ha algunes anotacions anteriors, de 1740.

<sup>8</sup> *Ibid.*, s.f., 1759, 1 de juliol.

llibre de comptes. Aquest llibre de resolucions és el llibre de la quinzena on s'annota això mateix: les resolucions que es prenen en cada trobada de la quinzena. Les reunions de la quinzena no tenen una periodicitat regular, sinó que de vegades es feien cada dues setmanes i, en algunes temporades, només hi ha constància d'una trobada a l'any.

Generalment el que es pot veure en el llibre de resolucions és l'elecció del prior, els pabordes, els membres de la quinzena, els deseners, els banderes, els cordoners i els andadors<sup>9</sup>, els quals s'elegeixen generalment un cop a l'any, a diferència de les confraries citades anteriorment, en què el càrrec de la quinzena pot ser vitalici; i també, s'elegeixen els membres que formaran part del número un cop s'hi produeixin morts. Així doncs, les confraries de número en aquest cas estaven formades per 150 homes que formen el "número", quinze que formen la quinzena, i molts d'altres que formen la resta de la confraria. Entre els quinze hi ha dos pabordes, mentre que el prior és un càrrec religiós i no compta dins de la quinzena. El sistema d'elecció d'aquests membres és, en part, complexa. En primer lloc, cada membre de la quinzena escull un candidat per a la propera quinzena. Aquests són votats per tota la quinzena a través de vot secret. Un cop aprovats, entre aquests es fa un sorteig i s'escullen dos pabordes. De la mateixa manera, també s'escullen els deseners, que primer són proposats i votats en secret i després, a través d'un sorteig, en surten onze. D'aquesta mateixa bossa es treuen els noms per a ocupar els càrrecs de banderers i cordoners. Així, la quinzena es reuneix i escull primer els noms que formaran la quinzena:

"los quals per escrutini secret en dita convocació foren hàbils i aprovats per concórrer al càrrec de pabordes i així los noms de dos anomenats en un paperet quiscun, lo qual han posat dins d'un rodolí de fusta i posats dins de una bolsa de cuiro i per un infant senyat, primerament tres vegades son estat extrets dos rodolins ab los noms del Dt Fransisco Masbernat notari i Fransisco Camps y Vilar, los quals en virtud de esta extracció deuen ser Pabordres en lo corrent any 1765.

I per concórrer a la extracció de deseners de dita confraria foren anomenats los següents[...]"

"Item i finalment foren extrets per la Bandera a saber cordoner i bastoner los següents: [...]"<sup>10</sup>

<sup>9</sup> L'andador té diverses funcions, com tenir cura dels elements processionals i anunciar celebracions, entre d'altres. Veure document 10.

<sup>10</sup> ACGAX, Parroquial de Sant Esteve, Llibre de Resolucions de la confraria del Roser, s.f., 1765, 22 de juny

Els membres de la quinzena i, per tant, els pabordes, deseners, banderers, andador (el qual s'elegia per votació), cordoners, bastoners i, alguns anys, els portadors del tàlem, eren individus que formaven part del número, és a dir, d'aquests 150 confreres, però també hi havia tot un altre gruix d'inscrits, homes i dones, que formaven part de la confraria sense ser del número. En dues ocasions es demana per doblar, primer, i després per triplicar els confreres de número; la primera el 1764, en què es passa a 300 confreres de número, però: "ab lo ben entès de que est augment de dits los números de ninguna manera sie en detrimento de dita confraria, com i també de que las personas que admetran per a completar dits números sien de una abonada vida i que desitgen servir a Maria Santíssima [...]"<sup>11</sup>, és a dir, han de ser persones devotes, però també d'un estatus alt. La segona vegada és el 16 d'abril de 1787, quan es passa a 450 confreres de número<sup>12</sup>.

De fet, els membres de la quinzena, que eren elegits entre els confreres de número, havien de pagar anualment una quota de trenta lliures: "Primerament se ha resolt que per lo dia de nostra senyora del Roser se hajan de donar les trenta lliures que en los demes anys se acostuman donar per la Festivitat de dita confraria"<sup>13</sup>, i en diverses ocasions eren els encarregats de finançar les despeses de la confraria, fet que suposava avançar els diners fins que la confraria els els pogués retornar. En aquest cas, els membres de la quinzena i els pabordes tenien el dret de romandre en el càrrec un any més per tal de recuperar els diners que havien avançat, que es feien efectius cada any. Per exemple, el juliol de 1766 els pabordes deixen diners per a les obres a la capella i, a canvi, es queden un any més per poder saldar els comptes. O bé: "Més que per quant los actuals Pabordes han gastat molt per rao de anar ab lo rosari i tenir molt bestret en dita confraria se ha resolt que los dits pabordes se quedien per lo següent any a fi de reintegrar-se en lo que tenen adelantat"<sup>14</sup>.

De la mateixa manera es registren diversos casos en el llibre de resolucions, en què els confreres de número són expulsats per no poder pagar la quota: "Item per ser pobre i faltar de mèdis Pere Obert és estat extret de la bossa un

<sup>11</sup> *Ibid.* s.f., 1764, 28 de juny, veure docs. 2 i 3

<sup>12</sup> Veure document 4. L'augment dels confreres de número també portava a l'augment "d'adornos" i banderes.

<sup>13</sup> ACGAX, Parroquial de Sant Esteve, Llibre de Resolucions del Roser, s.f., 1759, 29 de juny.

<sup>14</sup> *Ibid.* s.f., 1780, 10 de juny.

rodolí ab lo nom de Joseph Brugats, i per lo Senyor Riera, Paborde, es estat anomenat Ignasi Bassols Sirurgí i és estat admès”<sup>15</sup>.

Els membres de la quinzena són el màxim òrgan de decisió i d’organització de la confraria, són els que es reuneixen periòdicament i prenen les decisions, així com també elegeixen els seus successors; també tenen altres drets, com tenir un cert protagonisme en les processons, ja que poden ser elegits com a deseners, banderers, cordoners o bastoners. Els confreres de número, per la seva banda, també tenen uns deures, com pagar una quota d’uns 7 sous<sup>16</sup>, i uns drets que no tenen la resta de confreres, com, per exemple, ser enterrats a la tomba de la confraria, o bé que en el seu enterrament s’hi puguin portar bastons:

“Item se ha resolt que no puga enterrar-se en la tomba de dita confraria ninguna persona que no sia del Numero i llurs família vivint junts en llurs cases. Item se ha resolt que quan alguns individus que no sia dels número vulla la cera en lo enterro no se puga portar los bastons com se acotuma a fer ab los confreres del Número”<sup>17</sup>

I quan es moren els membres de la quinzena: “en tots els enterros dels individus de la quinzena se porta el pendó del 1r misteri per tres noiets”<sup>18</sup>.

Com ja s’ha vist en les característiques de les confraries, l’enterrament i l’acompanyament de la mort constitueixen un punt important per als confreres del Roser. En diversos moments es veu aquesta preocupació en el llibre de resolucions, sobretot per la necessitat de tenir més espai per poder enterrar tots els confreres de número. El 1799 es deneguen les obres a la capella per fer-hi més tombes: “després de haver fetes les degudes diligències per lograr llicència de lo sr Ajuntament de la present Vila i sons obrers per la ampliació de la tomba i havent presentat memorial en nom de la quinzena a lo dich Magnífich Ajuntament i Senyors obrers a fi de lograr llicència per fer las

<sup>15</sup> *Ibid.* f. 4v, 1760, 17 de maig.

<sup>16</sup> Es puja la quota dels confreres de número per recaptar més diners, en un moment que la confraria ho necessita, s’augmenta fins a 7 sous i 6 diners. ACGAX, Parroquial de Sant Esteve, Llibre de Resolucions del Roser, 1791, 25 d’abril.

<sup>17</sup> ACGAX, Parroquial de Sant Esteve, Llibre de Resolucions del Roser, s.f., 1762, 9 de maig.

<sup>18</sup> *Ibid.* s.f., 1868, 31 de maig.

dites obres decretaren de que no, reconeixent no convenient ans bé molt perjudicial que se facin excavacions en lo paviment de las obres material de la present Iglesia.”<sup>19</sup> Finalment, s’escull un lloc extern a la capella que serveixi d’indret d’enterrament dels confreres en un cementiri, el Camposanto.

Malgrat l’elecció de membres de la quinzena a través d’una primera tria i, després, de l’elecció secreta, hi havia una preferència per als hereus dels membres d’aquesta que, així, heretaven el càrrec:

“Primerament se ha resolt que en atenció que en lo any... (sic) resolgué la quinzena que los fills i hereus fadrins de aquells que morissin en lo número entrassen ells en nom de sos pares, sens necessitats de nominació ni sorteig i atés que en esta ocasió no se troba dita resolució, ha resolt novament la present quinzena renovar aquella anyadint que qualsevol de ells sia atés sols sia de edat de vint anys tant militars com plebeos ab al que per ells sia demanat i en conseqüència de esta resolució havent mort lo Don Joseph Marcillo ha entrat en son lloch Don Anton Marcillo son fill i hereu per haver-ho demanat.”<sup>20</sup>

Les resolucions referents a l’entrada de membres a la confraria de número i a la quinzena constitueixen un tema que es va repetint al llarg dels anys. Així, el juliol de 1779 no es permet que s’esculli cap membre per entrar “al número” si prèviament no ha estat inscrit al llibre de confraria; i, un any més tard, es manifesta que tots els confreres de número han de tenir vint anys en el moment d’inscriure’s al llibre de confraria<sup>21</sup>. Aquesta distinció és interessant, ja que suposa un altre grau de jerarquització a dins de les confraries: d’aquesta manera, els menors de 20 anys quedarien exclosos del número i, per tant de la quinzena, igual com en queden excloses les dones (i les nenes), tal com es pot veure en les llistes dels confreres de número, que són sempre homes (fins al 1912, quan per primer cop apareix la “quinzena d’empleades”, en paral·lel a la “quinzena d’empleats”)<sup>22</sup>. I fins i tot, uns anys més tard, es revoca la resolució sobre els hereus i la successió de càrrecs de la quinzena, en tant que “se ha resolt que avui en avant no se ad-

<sup>19</sup> *Ibid.*, s.f., 1799, 11 de maig.

<sup>20</sup> *Ibid.*, s.f., 1760, 27 d’abril.

<sup>21</sup> *Ibid.*, s.f. 1779, 27 de juny; 1780, 21 de maig.

<sup>22</sup> *Ibid.*, s.f. 1921.

metia a persona alguna, encara que sia fill o hereu que no pàsia per vots secrets”<sup>23</sup>.

És en el llibre de resolucions on es troba una còpia de la butlla de fundació, que data de 1592, i no de 1550, com s’havia dit<sup>24</sup>. De fet, tot i que la butlla sigui de 1592, que és una data prou raonable, podria ben ser que el culte existís d’abans, ja que s’han detectat referències a l’existència d’una capella pròpia el 1566, i fins i tot en les visites pastorals es cita en anys anteriors<sup>25</sup>. Podria ser que hi hagués un culte a una mare de Déu antiga i que, després, es transformés en el culte a la Verge del Roser. Així, no s’ha de descartar que la confraria existís potser des d’uns anys abans (tot i que no més enllà del 1550) i que la butlla arribés més tard. I això també pot tenir una explicació.

Resulta que, de fet, existien dues confraries rosarianes a Olot; una al convent del Carme i, l’altra, a la parròquia de Sant Esteve. En el convent del Carme, la confraria està associada a la capella dels francesos (o la capella dels franciscans), que es començà a construir el 1570, amb mà d’obra dels mateixos confreres per estalviar despeses. El 1571 es fundà la confraria del Roser, però ben aviat començà la pugna amb la confraria del Roser de Sant Esteve, ja que no n’hi podia haver dues a la mateixa ciutat<sup>26</sup>. Aquest fet desencadenà una sèrie de judicis eclesiàstics, fins a arribar a la desautorització de la confraria del Carme i, segurament, a la institucionalització de la confraria del sant Es-

<sup>23</sup> *Ídem*, s.f. 1781, 2 de juny. I encara el 9 d’abril de 1789: “Convocada la referida quinzena [...] se ha resolt lo següent: “Que per mort de Joseph Lladó, passamaner, que no sols era del número de dita confraria sinó també altre dels individus de dita quinzena, se ha resolt admetre per dit número y de dita quinzena a Anton Lladó son fill y hereu, que ja pluralitat de vots ha estat admès per dit numero per avero demanat personalment, y en atenció que havent estat los vots empates si se admetria o no per individus de dita quinzena, usant de benignitat lo Rt. Esteve Gomez, priorista, com atenint lo vot decisiu lo ha admès, y en atenció de haver-se sobre esto sucitat diferents duptes, y qüestions, ha resolt absolutament dita quinzena , que en avant no se dega admetrer ningun per dita quinzena en lloch de son antecessor, sinó que faltant-se algun de dita quinzena, se’n dega traure un dels que queden en bolssa quan sescauen”.

<sup>24</sup> La historiografia ha datat la confraria al 1550: Josep M. SOLÀ-MORALES, «Obras de los escultores Pablo y Pedro Costa en Olot», *Pyrene*, 1963, núm. 3, p. 91; Joaquim DANÉS TORRAS, *Història d’Olot. Vida Social*. Vol XXV, Olot, Edicions Municipals 2002, pàg. 188; Id. *Història d’Olot. Els edificis religiosos*. Vol XII. Olot: Edicions Municipals 1977, pàg. 285.

<sup>25</sup> ADG, P- 52, 1554, Olot, f. 105. En la visita pastoral de 1554 a la Parròquia de sant Esteve es menciona la devoció del Roser, no com a capella pròpia, sinó coma a una advocació a dins del mateix altar de Sant Eloi, on sembla que si guardava i venerava una imatge de la Mare de Déu del Roser.

<sup>26</sup> Aquest fenomen era freqüent, fins que es posa fi a les pugnes i s’ordena que només podran existir dues confraries del Roser si es disposa d’ un privilegi apostòlic, ordre promoguda per Innocenci XI el 1679.

teve, el 1592.<sup>27</sup> Aquesta disputa desencadenà una sèrie de temes interessants, com ara la diferència entre les dues confraries, formades per dos estatus diferents; potser les tensions de territorialitat i de competències entre la parròquia i el convent; i, també, la universalitat i l'expansió del culte al Roser.

### IMATGES, ESPAIS I RITUALS

Les imatges religioses en època moderna formaven part de tot el cosmos de creences i eren indispensables per realitzar els rituals, per organitzar l'espai, per marcar els indrets sagrats i per crear un lligam i una identificació amb els devots, entre d'altres funcions. S'han de tenir en compte una sèrie de referències institucionals que sorgeixen de la Contrareforma, sobretot, i que posen èmfasi en l'ús de les imatges, com ara el Decret sobre les imatges del Concili de Trento (i d'altres que se'n derivaren), amb una clara voluntat de controlar aquest "poder" que tenen els objectes sagrats i de prevenir-ne els mals usos; i també s'ha de veure la voluntat i els desitjos dels feligresos, i tot allò que s'atorga a les imatges i als seus usos.

Les confraries són les màximes comitents d'imatges rosarianes, fet que es troba en total paral·lelisme amb les seves tasques de culte. No tindria gaire sentit separar la producció i l'ús de les imatges, de la pràctica i la devoció, ja que formen part del mateix fenomen. A part de les confraries, cal destacar altres comitents que també encarregaven objectes o imatges rosarianes, com per exemple alguns particulars, que encarregaven sobretot capelletes d'ús privat, i també les obraries, parròquies o el mateix orde dominic. Les obres que s'encarregaven estaven destinades als mateixos espais i usos: la capella, les processons i les festivitats.

Les confraries necessiten crear la seva escenografia en tots els espais i en tots els moments i, per tant, és imprescindible tenir tot un conjunt d'objectes devots o objectes litúrgics que acompanyin a tots els rituals. La imatge acompanya constantment a la confraria i a la devoció, en tots els seus actes, tant públics com privats, i segueix les característiques de la pietat i la devoció en el món occidental: la imatge i la religiositat sempre van de costat, fet alta-

<sup>27</sup> Sobre aquest tema, cal veure: C. CAPDEVILA WERNING, «Les confraries...», p. 308-311; Josep M. SOLÀ-MORALES, «La immigració francesa a Olot (Girona) als segles XVI i XVII», a *Miscel·lània Històrica d'Olot i Comarca*, Olot, Ajuntament d'Olot, 1983, p. 17-76.

ment transcendent, ja que no s'ha realitzat el procés de secularització des d'aquesta època, i encara avui les imatges estan en un pla intermedi entre art i religiositat<sup>28</sup>. A més a més, a part del mateix encàrrec, la implicació de les confraries passa per la cura de les obres, els espais, la neteja... tota la responsabilitat envers l'espai sagrat i tots els seus elements, fet que reforça el vincle entre els laics i l'església, ja que la vida cívica es responsabilitza d'una part de la vida religiosa.

Els espais on es desenvolupa la devoció són bàsicament tres: la capella, l'àmbit privat i l'àmbit públic. En aquests tres espais es desenvolupen rituals concrets, que alhora necessiten d'uns elements concrets, o bé hi ha elements que s'usen en diferents rituals i espais.

La **devoció privada** és un àmbit de difícil estudi, ja que no hi ha gaire documentació i informació per traçar un panorama detallat. En el si de la devoció individual o familiar, que es dona en un àmbit privat (cal pensar principalment en la casa), s'hi poden incloure diferents rituals i objectes. El ritual més comú en aquest cas seria el de la pregària individual o familiar, que es podria donar en moltes famílies vinculades o no amb la confraria. Cal recordar que l'essència de la devoció del Roser és el res del rosari, és a dir, la meditació sobre la vida de Crist i de la Verge. Un altre ritual a destacar seria el de l'acompanyament dels malats i els moribunds, que es podia fer mitjançant el res del rosari, en aquest cas segurament al costat d'un confrare del Roser. Els objectes que podien acompanyar aquests rituals eren, per una banda –el més destacat- **el rosari**; per altra banda, també formaven part de l'acompanyament d'aquests rituals les **capelletes particulars i els gravats o estampes**, que es podien col·locar en aquests àmbits domèstics; i, per últim, els **llibres devocionals**. És a dir: rosaris, imatges i llibres.

L'espai de trobada i el lloc sagrat de les confraries és la parròquia, on es poden diferenciar diversos elements i rituals. En primer lloc, la **capella** de la confraria i, dins d'aquesta, els elements que configuren aquest espai, com l'altar i el seu parament; també la vestimenta cerimonial dels clergues, i el retaule. En segon lloc, els rituals que s'oficien en aquest indret, que són les misses, els aniversaris, el cant dels goigs, l'inici i final de les processons, i també altres

<sup>28</sup> María CRUZ DE CARLOS *et al.* (coord.). *La imagen religiosa en la monarquía hispánica*, Madrid, Casa Velázquez, 2008, p. XIX.



actes relacionats amb la confraria, que no són rituals religiosos però que mostren aquest espai com la seu de la confraria, lloc on s'inscriuran els confreres, on es beneiran els rosaris i on es pagaran les quotes o les almoines. Per últim, la capella pren sentit en dos contextos: en el sentit de comunitat, de celebració de festivitats com a confraria, però també a nivell individual i d'advocació personal davant la divinitat. La capella és, doncs, la seu de la confraria; i molts cops, quan es parla de capella, s'ha de concebre com a altar i retaule, en tant que tenir aquests elements era una necessitat, com mantenir-los en bon estat. El manteniment de la capella era una gran tasca. A Olot hi ha documentades diverses notícies per arreglar el teulat de la capella "a fi de las plujas no mabaratian lo retaule i saletes."<sup>29</sup>, o també "Item que en lo censal que Massegur de St Privat ha fet entendre voler quitar, pугan dits Srs Pabordes invertir-lo i aplicar-lo per obres necessàries i adornos convenientes a dita capella del Roser"<sup>30</sup>.

La quinzena de la confraria del Roser d'Olot es reunia periòdicament a la sagristia de l'església parroquial, on també hi ha la capella de la confraria. Però al voltant del 1764 es documenten una sèrie d'obres per crear una sagristia a la capella de Sant Eloi, que se situava al costat de la capella del Roser. Per aquestes obres, la capella del Roser es veurà afectada, ja que la sagristia ocuparà espais darrere dels dos altars, i serà també d'ús de les dues confraries, fet que interessa als membres de la quinzena per poder tenir un espai on reunir-se. Aquestes obres les paguen a mitges les dues confraries, i cadascuna hi ha de tenir un accés propi, a través de les respectives capelles<sup>31</sup>. L'esforç financer per part dels confreres de la quinzena es fa palès en diferents moments: en un cas, intenten reduir la quantitat de cera dels ciris per estalviar, malgrat que de seguida revoquen la decisió a causa de les crítiques dels confreres; i finalment es resol "fer-se la festa ordinària com es de costum atenent que no puga gastar-se sinó lo mes necessari per no trobar-se dita confraria ab molts redits"<sup>32</sup>. Així, a més del propi espai de la capella, també, en aquest cas, es té present un espai de reunió dels confreres.

<sup>29</sup> ACGAX, Fons de la Parròquia de Sant Esteve, Llibre de Resolucions de la confraria del Roser, 1760-1953. S.f. 1787, 29 de juny, i 1783, 21 de setembre.

<sup>30</sup> *Ibid.*, s.f. 1782, 4 d'agost.

<sup>31</sup> *Ibid.*, s.f. 1762 8 de setembre; 1766, 22 de juny; 1766, 6 de juliol; 1766, 5 d'octubre; 1768, 24 d'abril; 1763, 17 d'abril.

<sup>32</sup> *Ibid.*, s.f., 1769, 4 de juny.

Entre els diferents elements que configuren l'espai de la capella, a Olot s'han documentat referències a escons, vestimentes, orfebreria i el retaule, entre d'altres.

A la capella, davant de la taula d'altar, hi ha un espai per situar-hi els bancs per poder realitzar les celebracions. A Olot, “An resolt per quant los pabordes se obligant en adelantar lo convenient y nesessari per dorar los escons se han fet en la capella”<sup>33</sup>, en aquest cas, majestuosament decorats. Es tracta de dos escons que formen part de l'escenografia de la capella i, sobretot, del conjunt del retaule<sup>34</sup>.

Referent al vestuari específic d'alguns membres de la confraria, cal destacar el que resol la quinzena: “que es facia cota i sombrero nou a l'andador Anton Reig”<sup>35</sup>. L'andador, per la seva banda, era el qui tenia cura de treure i guardar els elements processionals, d'anunciar els dies que es resaven els rosaris, de tenir cura de l'altar en determinades celebracions, d'assistir als enterraments i de recollir algunes pagues, entre d'altres coses. Per aquesta tasca, l'andador cobrava uns honoraris anuals i gaudia d'una indumentària específica per exercir aquest càrrec<sup>36</sup>.

Es conserva la imatge de plata de la confraria del Roser de la parròquia de Sant Esteve d'Olot, que data del segle XVII<sup>37</sup> (fig. 1). Cal tenir present que una imatge d'argent suposava un cost elevat per a la confraria i, per tant, una despesa extraordinària; però també suposava gaudir d'una peça d'un gran valor, i mostrar un poder i un estatus a la confraria. En general, les imatges de plata s'associen als reliquiàries, peces destinades a albergar trossos sagrats dels sants

<sup>33</sup> ACGAX, fons de la Parròquia de Sant Esteve, Llibre de Resolucions de la confraria, 1760-1953, s.f. 1784, 29 de juny. També referències a la dauradura dels escons el 1798, 22 d'agost “se procurará la cobrança de estas i invertir las per endeurar los escons per major adorno de la Capella de Nostra Senyora”

<sup>34</sup> Ídem, 1798, 22 d'agost “[...] aleshores resol la mateixa quinzena se executia lo dalt expressat de la obra del daurar los dos escons [...]”. I encara sobre els escons: ídem, 1799, 14 de juny, un ja estava daurat: “[...] Item Respete de trobar se més que un dels dos escons deurat se ha resolt se passe avant per daurar lo altre, i que per poder se passar a davant estas obres se quedian los actuals Pabordres despues per un any més [...]”

<sup>35</sup> ACGAX, fons de la Parròquia de Sant Esteve, Llibre de Resolucions de la confraria del Roser, 1760-1953, s.f. 1798, 22 d'agost.

<sup>36</sup> Veure document 10.

<sup>37</sup> Josep MURLÀ GIRALT, *Art Sacre de l'església de Sant Esteve d'Olot. Catàleg Exposició, Olot*, Edicions Bassegoda, 1994, p. 32-33.



*Imatge i bacina del Roser, plata, Tresor-Museu de Sant Esteve, Olot.*

o santes que representen. Evidentment, però, en el cas de la Verge del Roser no pot tractar-se d'un reliquiari, ja que no existeixen relíquies. Tanmateix, malgrat aquest fet, sembla que la imatge fa una funció paral·lela a la del reliquiari, en què el contingent passa a ser més important que el contingut. Així, la funció de la imatge seria la de presidir un altar o una taula, amb l'única funció de lluir. Aquestes imatges estaven curiosament resguardades en els seus armaris.

Pel que fa al tema de les donacions, en aquesta mateixa confraria, “han re-solt tots unànime i conformes acceptar com es efecte han acceptat lo referit calze, patena i cullereta, junt ab la capsa de cuiro, i que tot se tinga ben con-duït i guardat en lo armari ahont esta conduïda i guardada la Imatge de plata de Nostra Senyora del Roser de la mateixa confraria”<sup>38</sup>. Com es llegeix en aquest fragment, la confraria del Roser va rebre en donació un calze, una pa-tena i una cullera de plata per part de Joseph Torrent, l’any 1806. L’orfe-breria de les confraries es completava generalment amb **bacines** (fig. 1), plats i cistelles de plata, que s’usaven per a les recol·lectes després de les ce-lebracions, i aquestes eren unes de les fonts d’ingressos més nombroses de les confraries. La bacina també es diu dels diners recol·lectats, de la caixa de la confraria. Les encarregades de passar la bacina eren les pabordesses o les confrareesses i, en conseqüència, aquests eren objectes que sempre ana-ven relacionats amb les dones. Es guardaven a dins de l’església, com un ob-jecte litúrgic. Les bacines anaven decorades amb una imatge de plata del Roser, amb una iconografia molt marcada: el rosari que l’envolta i la verge dreta, amb l’infant als braços.

Finalment, per completar l’escenografia de la capella, a darrere de l’altar s’hi situava el retaule. Aquesta obra va passar a ser una de les més impor-tants en l’època moderna, no només en el cas del Roser, sinó també en tots els altres cultes. D’aquesta manera, les esglésies de la diòcesi comptaven amb retaules a cada una de les seves capelles, més o menys sumptuosos. El paper del retaule dins la capella és principalment decoratiu, en tant que no té una funció litúrgica, però sí que té un alt contingut simbòlic, representa-tiu i espiritual. En els llibres de devoció es menciona **la necessitat de tenir un retaule** a la capella, amb les imatges destinades a elevar i recordar els quinze misteris: els cinc de goig, els cinc de dolor, i els cinc de glòria. En el llibre devocional de Jeroni Taix<sup>39</sup> es dedica un apartat a la manera de resar el rosari i s’insisteix en l’exercici espiritual que suposa l’oració: en l’acció de resar el rosari apunta que cal contemplar els quinze misteris davant d’al-guna imatge de Jesucrist o “de la seva preciosíssima mare”, i en el cas que

<sup>38</sup> ACGAX, Fons de la Parròquia de Sant Esteve, Llibre de Resolucions de la confraria del Roser, 1760-1953, s.f. 1806, 16 de febrer, veure doc. 8.

<sup>39</sup> *Llibre dels miracles de Nostra Senyora del Roser y lo modo de dir lo Rosari*, Barcelona: Estampat a casa de Sebastià Comelles, 1597. L’obra de Jeroni Taix, frare predicador, és una de les cabdals de la devoció del Roser de l’època, un dels llibres devocionals més publicats i estesos. Aquest llibre està format per, entre d’al-tres, els misteris, les indulgències o els miracles de la Verge.

no hi hagi cap imatge, cal que cadascú la “pinti amb el pensament”.<sup>40</sup> Encara que no fa una referència explícita a la necessitat de resar davant quinze imatges que representin els quinze misteris, sí que destaca que s’ha d’anar resant juntament amb els misteris, atès que cada part del rosari es destina a un d’ells. En la pregària, cada misteri, ordenadament i separada –primer els de goigs, després els de dolor i per últim els de glòria- s’acompanya d’un Pare nostre i de deu Avemaries.<sup>41</sup>

Els objectes que formen part de l’imaginari de la **devoció pública** són nombrosos: els rosaris, les diverses imatges en paper (gravats i estampes en diferents formats), les imatges processionals (i totes les seves variants, els seus suports i acompanyaments), les banderes, penons, estendards, les bacines, cistelles, panderos... Alguns són conservats i usats encara avui; d’altres, només coneguts per la documentació; i d’altres, presents com a objectes que han perdut el seu ús. Tots aquests objectes no es poden concebre sense tenir en compte el seu context ritual o, dit d’una altra manera, del seu ús. En la devoció pública tots s’activen i prenen sentit, en una o altra part del ritual, en una o altra festa.

Dins dels rituals a tenir en compte en la devoció pública, cal considerar les processons com uns dels més importants. Alhora, aquestes processons formaven part de les festivitats del Roser que se celebraven generalment un cop al mes, i particularment al maig i a l’octubre. I, tot i que segurament que les processons eren la part més singular de les festes, aquestes també estaven formades per altres elements (com per exemple, la cantada de goigs, les misses o d’altres celebracions en forma de balls i música o fins i tot d’àpats en algun cas).

Avui, les processons són les manifestacions públiques religioses més estudiades i conegudes; eren l’esdeveniment que portava la confraria a sortir de la parròquia i a ocupar part del territori de la vila, seguint sempre un itinerari ben marcat i no mancat de significat, i on es mostrava l’exaltació del sentiment religiós. Encara que pel seu component festiu i popular semblessin expressions del poble, la reforma catòlica apostà per aquest tipus de manifestacions, en què els feligresos expressaven la seva devoció i religiositat. En l’interès de

<sup>40</sup> TAIX, Jeroni. *Llibre del miracles...* 1597. fol. 42v. De la mateixa manera que Paleotti expressava la necessitat de resar davant una imatge per exemple.

<sup>41</sup> *Ibid.* 42v i 43.

propagar el culte al santíssim sagrament, els decrets del Concili de Trento fan al·lusió a la processó: “Declara además el santo Concilio, que la costumbre de celebrar con singular veneración y solemnidad todos los años, en cierto día señalado y festivo, este sublime y venerable Sacramento, y la de conducirlo en procesiones honorífica y reverentemente por las calles y lugares públicos, se introdujo en la Iglesia de Dios con mucha piedad y religión”<sup>42</sup>.

Cada primer diumenge de mes se celebrava la processó de la mare de Déu del Roser, i era així a totes les confraries del Roser<sup>43</sup>: “que en lo primer diumenge de cada mes se facia una professó de Nostra Senyora a la hora que puga acudir més gent i en esta professó han de assistir los confreres ab los rosaris en les mans acompanyant devotament la Imatge de la Soberana Regina.”<sup>44</sup>.

Els confreres sortien al carrer amb tots els símbols i la màxima ostentació: era el moment de treure les imatges de la Verge del Roser, en forma de cadires o tabernacles, i els estendards, els rosaris i els ciris. En alguns casos els confreres també es vestien de forma especial, o bé els mateixos priors, com es pot veure amb l'exemple de la capa pluvial que es conserva al tresor, amb el brodat de la Verge del Roser (fig. 2).

Les processons són les manifestacions públiques de les confraries: surten del seu lloc sagrat i fan un recorregut per fora de la seva casa; i en tots els casos és indispensable l'escultura de la Verge que les presideixi. Són rituals que reprodueixen la identitat local, i que es fan especialment al voltant d'icones religioses<sup>45</sup> o en paraules de Verdi Webster: “The sculptured images clearly

<sup>42</sup> SECT, Decret sobre el Santíssim Sagrament, iii, cap. v, “Del culto y veneración que se debe dar a este santísimo Sacramento. Sobre les manifestacions públiques: Michel VOVILLE, *Les métamorphoses de la fête en Provence, de 1750 à 1820*, Poitiers, 1976, p. 44; Ricardo GARCÍA CÁRCCEL, *Historia de Cataluña, siglos XVI-XVII*, Barcelona, Ariel, 1985, pàg. 400; Joaquim M. PUIGVERT I SOLÀ, *Una parròquia catalana del segle XVIII a través de la seva consuetud: Riudellots de la Selva*, Barcelona, Rafael Dalmau, 1986, p. 139.

<sup>43</sup> O bé en ocasions es canvia la data de la processó, com a Olot, que es decideix fer el tercer diumenge de mes “per fer-se ab mayor lluíment y culto”.

<sup>44</sup> Ordinacions de Tortellà. ADG, Parroquial de Tortellà, llibre de confraria, confreres, 1740-1884, s.f.

<sup>45</sup> Isidoro MORENO, «Identidades y rituales», a Joan PRAT *et al.*, *Antropología de los pueblos de España*. Madrid: Taurus, 1991. pàg. 626. Explica com es produeix un procés de secularització, per exemple com els rituals col·lectius al voltant d'icones religioses poden esdevenir rituals de reproducció de la identitat. En aquest procés les imatges prenen un caràcter d'emblemes o de referents, tant per als que són creients com per als que no: “Imágenes religiosas concretas adquieren, así, el carácter de símbolos polisémicos sin dejar de ser por ello referentes icónicos”.



*Detall de la capa pluvial. Tresor de Sant Esteve, Olot. Foto: Pau Oliver*

represented the most important public symbols of group identity”<sup>46</sup>. L’escultura processional s’ha de considerar com un gènere dins de l’escultura en general, sobretot per la seva funcionalitat específica. Dedicada a la devoció i destinada a un ritual concret, es diferencia d’altres tipus d’escultura, com per exemple de l’estàtica. Els materials, les mesures i el fet de tenir múltiples punts de vista són tres aspectes que caracteritzen aquest tipus d’escultura<sup>47</sup>. El material ha de ser poc pesant per tal que les imatges puguin ser transportades, i normalment és realitzen de fusta. Pel que fa a les mesures, les notícies trobades donen unes referències vagues, ja que només s’hi parla de la imatge “gran” o de la imatge “petita”. Per la seva banda, les cadiretes o trones que s’han conservat segueixen una mateixa estructura, que veiem per exemple a

<sup>46</sup> Susan VERDI WEBSTER, «Sacred Altars, Sacred Streets: The Processional Sculpture of Penitential Confraternities in Early Modern Seville», *Journal of Ritual Studies*, 6/1, (hivern 1992), p. 172.

<sup>47</sup> Susan VERDI WEBSTER, *Art and Ritual in Golden-Age Spain: Sevillaian confraternities and the processional sculpture of Holy Week*, Princeton, Princeton University Press, 1998, p. 57 i ss.

la cadireta de la parròquia de Sant Esteve d'Olot (fig. 3 i fig. 4): formen un baldaquí sustentat per columnes; en aquest cas, vuit columnes salomòniques que sustenten una cúpula d'elements vegetals. A l'interior s'hi alberga la figura de la Mare de Déu del Roser amb el nen en braços. La Verge sosté un rosari i, probablement, manca el rosari de la figura del nen. Aquesta obra en concret data de 1714, i fou encarregada per la confraria del Roser, segons consta a la inscripció de l'interior: "Miquel Armanguer – Esteve Costei – Alex Sistach – Joseph Camps feren fer lo any 1715"<sup>48</sup>. Es tracta, doncs, dels pabordes de la confraria que van encarregar l'obra. Tot i que malauradament no s'ha trobat documentació sobre la fabricació, sí que hi ha referències al tabernacle en el Llibre de Resolucions de la confraria. Així, el 1784 es demana "compondrer lo tabernacle per las professons"<sup>49</sup>. Malgrat haver arreglat el tabernacle, el 1804 la quinzena decideix fer un tabernacle nou "per major lluïment de las Professons"<sup>50</sup>, és a dir, es vol un tabernacle més sumptuós. Un any més tard, el tabernacle ja està fet, o s'està fent, ja que els membres de la quinzena decideixen que ells pagaran el que correspongui de les despeses. Sobre aquest tabernacle del segle XIX no es tenen tampoc més notícies documentals. El que es conserva avui és el que s'havia realitzat un segle abans i es pot comparar aquesta cadireta conservada amb la imatge de la processó de Sant Isidre (fig. 4) que semblaria que es tracta de la mateixa imatge (les confraries podien sortir en diferents processons) o d'un tabernacle amb la mateixa estructura. En aquest cas, es veu la sortida de l'església de Sant Esteve, seu de la confraria del Roser.

Una confraria podia disposar de diversos elements processionals, com en el cas d'Olot, que tenen una cadireta però també un tàlem. Els portadors del tàlem són, en el cas d'Olot, elegits per sorteig, com també ho són els deseners, els banderers, els cordoners... L'elecció es fa entre els que tenen els privilegis (i deures) de ser confreres de número. En aquest cas, es necessiten sis portadors per portar les sis vares que sostenen el tàlem, que només s'usarà en les processons generals del Roser. A més a més, aquest privilegi es veu augmentat per la resolució que es pren que "per major decència en portar dit

<sup>48</sup> J. MURLÀ GIRALT, *Art Sacre...*, p. 20-21.

ACGAX, Fons de la Parròquia de Sant Esteve, Llibre de Resolucions de la confraria, 1760-1953. S.f. 1784, 29 de juny. Nota semblant el següent any, quan els pabordes "han ja posat en obras el compondrer lo tabernacle", ídem. 1784, 14 de maig.

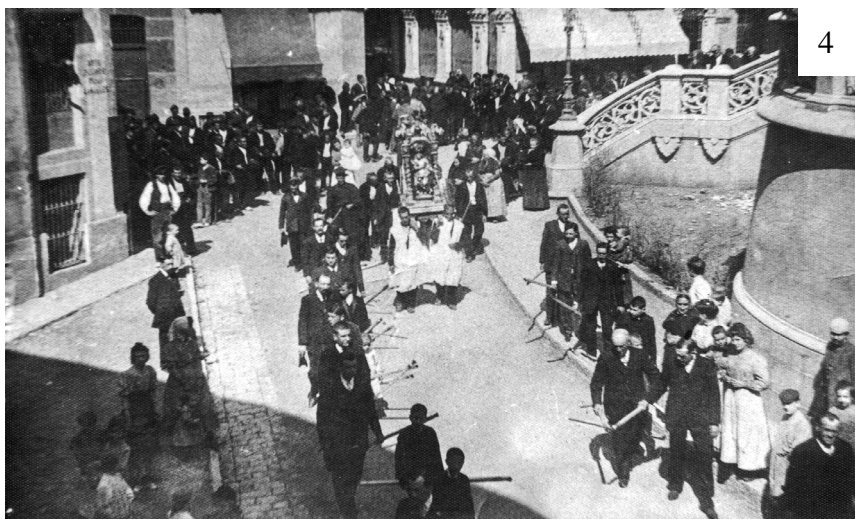
<sup>50</sup> ACGAX, Fons de la Parròquia de Sant Esteve, Llibre de Resolucions de la confraria, 1760-1953. S.f., 1804, 10 de maig.





3

*Cadireta del Roser de la parròquia de Sant Esteve d'Olot, 1715.*



4

*Vista de la processó de Sant Isidre a Olot, amb cadireta del Roser (?). ACGAX. Servei d'Imatges. Col·lecció d'Imatges Josep Maria Dou i Camps, autor desconegut, 1907.*

tàlem, se los donia un ventall a quiscun, igualment que a los de dita quinzena i bandera”<sup>51</sup>. Uns anys més tard, el 1800, sembla que la decència de portar el tàlem s’ha desvirtuat, ja que els confreres de número han de portar-lo “o fer-lo portar ab subjecte de satisfació i vagia aquell decent, baix pena de haver de pagar mitja lliura de cera”<sup>52</sup>. De mica en mica, la devoció es torna obligació i es va desvirtuant el sentit de les processons.

Les banderes eren uns altres elements de celebració pública presents en les processons. A Olot, amb motiu d’una celebració a la parròquia on té seu la confraria, es mana fer “una bandera de dita confraria gran, ab tot garbo, ab los gonfanons i aderents a elles”<sup>53</sup>, és a dir, una bandera o gonfanó majestuosa.

El 1774 la confraria decideix que “per las funcions de Maria santíssima és necessari un talam, gonferons y pando per ser los actuals molt derrotats. Perço se ha resolt fer-se nous gastos dels reddits de dita confraria”<sup>54</sup>, de manera que s’agrupen tres elements processonals: el tàlem, els gonfanons i el penó, deixant entendre que s’usen els tres elements alhora<sup>55</sup>. També interessa posar atenció al plural de “gonfanons”, que fa pensar que n’hi havia més d’un. Aquesta percepció no és tendenciosa ja que, uns anys més tard, la mateixa confraria resol que cal fer “banderes y demes adornos, tot de gran cost” a causa de l’augment de confreres de número<sup>56</sup>; es necessitava, doncs, un parament processional proporcional al número de confreres. I encara és més explícita – i interessant per al tema que tractem- la descripció de la manera de fer les banderes:

“se ha resolt fer las tres banderes en lo modo següent, a saber nou cannas han de ser per cada bandera i del color corresponent, e igualment sinch canas de cordó an las borlas corresponents de punt de guarpa al tacó i flocadura torta, i carbassuela i dos paretas capiculadas en cada cordó i los dos cordons xichs al cim de cada bandera ab las borletas corresponents treballades com las dites

<sup>51</sup> ACGAX, Fons de la Parròquia de Sant Esteve, Llibre de Resolucions de la confraria del Roser, 1760-1953, s.f., 1786, 3 de juny.

<sup>52</sup> *Ibid*, s.f., 1800, 31 de maig.

<sup>53</sup> *Ibid*, s.f., 1763, 4 agost, veure document 5.

<sup>54</sup> *Ibid*, s.f., 1774, 8 de març.

<sup>55</sup> Sembla que es conserva un penó, al tresor de Sant Esteve, que podria ser el penó nou.

<sup>56</sup> Veure documents 2, 3 i 4

quals cordons i borles se entén per cada bandera, que son unes de verdes, una de carmesina i una de blanca [...]”<sup>57</sup>

Aquestes banderes anaven coronades amb tres figures, una per a cada una, que corresponien als tres grups de misteris: goig, dolor, i glòria. En primer lloc, a la bandera verda, de goig, hi apareixia un àngel amb un lliri a la mà; en segon lloc, la bandera vermella, de dolor, portava una figura de Crist en el moment de l’oració a l’hort, amb un àngel amb el calze a la mà; i, per últim, la bandera blanca, dels misteris de glòria, mostrava la figura de Crist quan ressuscità, amb una bandereta<sup>58</sup>. Aquesta escenografia de les tres banderes segueix la línia simbòlica de les confraries de número esmentades anteriorment. Així doncs, tot, des del nombre de confreres, que és paral·lel a la construcció del Rosari, i el nombre de la quinzena, fins als paraments de la processó, segueix minuciosament un simbolisme en relació a la devoció del Roser: els tres grups de goigs, les tres banderes, i la confraria formada per tres rosaris complets, és a dir, per 450 persones. Fins i tot, ja a mitjans del segle XIX, es demana per acabar de realitzar tres penons amb els tres misteris de goig que falten, “en atenció que dita confraria tenia dos penons dels primers misteris de goigs del Santíssim Rosari” (que podrien ser dos dels anteriorment citats)<sup>59</sup>.

I de la mateixa manera que es té cura dels elements rituals, també es procura per als portadors d’aquestes banderes, fent un sorteig entre els confreres de número, dels quals s’extreuen els portadors, determinant a quina persona li correspon cada bandera, i també els cordoners, que subjecten els cordons dels estendards. Així, el 1787, s’elegeixen tres persones per portar les banderes xiques, i vuit persones per portar la bandera principal, “i los sis restants que no han eixit [...] quedan per portar las vares del talem en las professons generals”<sup>60</sup>.

<sup>57</sup> ACGAX, Fons de la Parròquia de Sant Esteve, Llibre de Resolucions de la confraria del Roser, 1740-1953, s.f. 1787, 23 d’abril. Veure document 6.

<sup>58</sup> Veure documents 3 i 4.

<sup>59</sup> ACGAX, Fons de la Parròquia de Sant Esteve, Llibre de Resolucions de la confraria del Roser, 1740-1953, s.f. 1833, 21 de maig. Sembla que es van realitzar els cinc penons, ja que el 1868 es resol que “en tots los enterros dels individus de la quinzena se porta el pendó del 1r misteri per tres noiets”, ídem, s.f. 1868, 31 de maig. Veure document complet 9.

<sup>60</sup> ACGAX, Fons de la Parròquia de Sant Esteve, Llibre de Resolucions de la confraria del Roser, 1740-1953, s.f. 1787, 10 de maig. Veure document 7.

## DOCUMENTS

## 1

*1793 ca, Olot, Còpia de la Butlla de Fundació del 23 d'abril de 1592. ACGAX, Fons de la Parròquia de Sant Esteve, Llibre de Resolucions de la Confraria del Roser.*<sup>61</sup>

“In nomine sanctissimo et individue trinitatis Patris et filii, et spiritus Sancti, et ad laudem et gloriam beatissime Virginis Marie domini nostre Piamque venerationem divi Patris nostri Dominici sacri Rosarii Auctoris atque institutoris Frater Hippolytus Maria Beccaria a Monte Regali sacre theologie Professor totius ordinis Predicatorum humilis Generalis Magister et Servus Omnibus presentes litteras inspecturis salutem in Domino sempiternam. Quemadmodum Christiane perfectionis summam in unitate Christianorum invicem et ad christum veluti membrorum ad caput omnium perfectionum fontem consistere credimus ita ad illam adipiscendam optimum esse orationis medium ratione et experientia pie edocemur. Modus vero Deum orandi secundumquem sacratissima Virgo Maria Mater Dei per centum quinquaginta salutationes Angelicas et quindecim Dominicas orationes instar davidici psalterii colitur, qui Rosarium nuncupatur a Santissimo Pater nostro Divo Dominie primum inventus et institutus, a summis Romanis Pontificibus successive ad devotam Patrum nostri ordinis intercessionem approbatus, privilegiis quoque maximis ac innumeris indulgentiis aliisque Apostolicis gratiis decoratus inter ceteros in Ecclesia inventos, ad hoc obtinendum ni fallimur magnopere confert, nam preter hoc quod Beatissima Dei Genitrix cujus intercessio nobis [...] perfectionem hanc impetrare potest ibi // crebrius invocatur ipse quoque per se modus orandi si recte fiat quam facillime compendio illam consequitur dum J. Salvatoris nostri vitam omnem per quindecim mysteria digestam meditando percurrere facit. Que vos in Christo dilectissimi et devotissimi Christi fideles Villa de Aulot Gerundensi Diocesis Regni Catalonia pie considerantes et ad habendum augendum et conservandum predictum modum orandi confraternitatem Psalterii seu Rosarii suo invocatione beate Marie Virginis in Ecclesia Sancti Stephani dicte Ville et in Capella beate Marie de Rosario instituendi et ordinandi a nobis instantissime petitivistis per interpostam personam illustris Discreti Joannes Rossell Clerici tarraconensi vobis licentiam impartiri cum

<sup>61</sup> Gràcies a Xavier Puigvert per les esmenes i correccions del document.

gratiis et favoribus opportunis. Nos igitur vestriss votis et piis petitionibus inclinati dictam Confraternitatem sic ut prefectur instituendi Auctoritate Apostolica Nobis in hac parte concessa tenore presentium licentiam concedimus et facultatem accedente tamen consensu Ordindarii loci et dummendo alia similis societats in eadem Villa rite prius instituta non fuerit. Eamque confraternitatem atque omnes utriusque sexus christi fideles in eadem recipindos ad gratias, privilegia et indulgentias quibus alie consimiles confraternitates in Ecclesiis nostri Ordinis instituta po//tiuntur: recipimus et admittimus in vita partier et in morte. Admonentes ejusdem Sanctissimi Rosarii festum prima Dominica mensis octobris singulis annis in eadem capella celebrari debere justa felicitis recordationis Gregorii Pape XIII, decretum et institutum in gratiarum actionem praterite ac memorande victorie contra turchos ejusdem societatis confratrum fusis precibus eadem die (ut pie creditur) ac auxilio, et interventus sacratissimo Matris Domine nostre impetrata atque obtente. Cujus Societatis et capelle capellanum deputamus modernum et protempore existentem dicte Ecclesie Rectorem, qui nomina et congnomina omnium christi fidelum in candem societatem ingredi et devote recipi petentium in libro ad hoc specialiter deputato possit scribere recipere et admittere. Psalteria seu coronas benedicere; sacri Rosarii mysteria (ut decet) reverenter exponere ac omnia et signula facere, quas Frates nostri in Ecclesiis nostris ad hoc deputati facere possunt et rite consueverunt. In diem Christi ejus conscientiam onerantes, ne pro hujus modi admissione, ingressu, scriptura et benedictione aliquid omnio temporalis lucri quomodolibet exigat, sed gratis hec omnia prestat, quemadmodum ipsius pie societatis capitula havent et sanctiones uti etiam Nos in Dei cultum ejusque sanctissime Matris Domine // nostre gloriam et Christi fidelium salutem et profectum gratis accepimus et gratis damus et concedimus. Volumus autem et omnino observari jubemus quod in venerabili Icona dicte capelle quindecim nostra redemptionis sacra mysteria pingantur, nec non pro hujusce concessionis consentanea recognitione in eadem Icona Divi Patris nostri Dominici sacri Rosarii auctoris imago venerabilis flexis genibus de manu Deipare virginis coronulas orarias accipientis similiter pingatur. Quod si secus factum et neglectum fuerit presentes nostre litere vobis et successoribus minime suffragentur nulliusque sint roboris et valoris. Decernimus et declaramus postremo quod quandocumque contigerit frates nostros intus dictam Villam Ecclesiam obtinere, ipso jure, ipsoque facto ex nunc pro tunc absque nova declaratione sed presentium tenore dictam confraternitatem ac omnes indulgentias et privilegia eidem concescablata esse a dicta capella et penitus atque totaliter ad dictam nostram ecclesiam translata cum omnibus bonis tem-

poralibus dicte societati quomodolibet acquisitis.

Quam conditionem Parochi et officiales tam Ecclesia prefate ac confraternitatis admittere et manu propria subscribere teneantur. Quo omnia instrumento publico manu Notarii facto poni debent et explicare. In nomine Patris et Filii, et Spiritus Sancti. Amen. Quibuscumque in contrarium facientibus non obstantibus. In quorum fidem hispatentibus litteris officii nostri sigillo munitis // manu propria subscripsimus gratis ubique et sempre.

Datum Rome in Conventum nostre Sancte Marie supra Minervam

Die XXIII mensis Aprilis anno Domini MDXCII Frater Hippolitus

Assumptionis nostre Anno Tertio

Lugar del sello – Registra

De mandato Reverendissimi Patris Generalis Magistri Jacobus Squillius Flo (espai blanc) civis Romanus manu propria in consueta curia de Sabellis pro pretio trium scutorum tantum scripsit ac pinxit. Ceterum sciant omnes expeditionem Bulle gratis ubique et semper fieri”

## 2

*1764, 28 de juny, Olot: Fragment de la carta de Joan Thomas de Fontdevilla, en referència a l'augment de la confraria fins a dos rosaris*

ACGAX, Fons de la Parròquia de Sant Esteve, Llibre de Resolucions de la confraria del Roser, 1740-1912, full solt.

“[...] duplicant lo numero y aumentant-lo fins al de tres centas personas que compondran plenament lo dos números, prevenint a VM que tot asso so passa a executar unit ab lo consentiment del Administrador secular y de algunes altres personas eclesiasticas, o seculares, que sien del numero de dita confraria, ab lo ben entès de que est augment de dits los números de ninguna manera sie en detriment de dita confraria, com y també de que las personas que admetran per a completar dits números sien de una abonada vida y que desitgen servir a Maria Santíssima [...] ( li demana que admeti a un tal Joan Blanch )

Ab estas circunstancias y condicions, junt ab lo Adminystrador secular, y alguns altres individuos de dit numero podrà VM passar a fer lo augment de dits dos números, y pera que VM procebescant ab los acert, no sentisnats de altres, y sien permanents eixos dos números, so de // parer que VM junt ab los demes tinc insinuat fassen en lo llibre de dita confraria una Ordinacio, y ab ella declaren que de mon consentiment y donanlos las facultats sien necessarias en

cas necessitessin passar a completes los dit dos números y executat tot asso en la ocasió ben vista a VM, se servirà remtre dit llibre y al peu de dita ordinació expressarà mon consentiment [...]"

### 3

*1764, 22 de setembre, Olot: Augment de la confraria de número fins a dos rosaris complerts.*

ACGAX, Fons de la Parròquia de Sant Esteve, Llibre de Resolucions de la confraria del Roser, 1740-1912, fol. 27, 27v i 42v.

"En lo die 22 setembre 1764

Convocada y congregada la quinsena de la Confraria de Nostra Senyora del Roser, fundada en la Iglesia Parroquial de Sant Esteve de la vila de Olot en la sacristia de la mateixa iglesia y ahont ascisteren lo Rnt Don Ignasi Masbernat, priorista, Isidro Boxeda y Joseph Fabrega, Pabordes, don Pere Santaló, St Jaume Oliveres, Esteve Solanich, Joan Baptista Sunyer, Ignasi Masmitjà, Joseph Isamat y Pujol, Jaume Bassols, Pere Roquer, Joseph Anglada, Bernat Sígues, Ignasi Constans, com a amajor part, fou proposat per dit Con Ignasai Masbernat:

Que desitjant de vers ell donar un cabal compliment a sa Administració de Pabordres ecclesiastichs de la expressada confraria, per cert y bastant motiu, no poch conciliatice de un bon ordre en lo numero dels confreres, y de la devoció del Roser de Maria Santissima, havia passat carta al Rpt. P. Prior del Convent de Sant Domingo de Gerona, a fi que est se dignàs aprovar si convenia al proposat en que estava de duplicar al numero mencionat, suplicant-li igualment, se servís interposar la sua autoritat y donar-li las facultats que necessitava per semblant augment o extensió, que havent dit Rnt. P. Prior fet una seria y madura relfeccio sobre lo assumpto proposat, havia consentit a sas peticions, y ab tanta acceptació, que ab sa carta de resposta, data de 28 Juny 1764 dir Rnt. P. Prior anima ab tota eficàcia la execucio de son projecte, donant-li peraço, totes las facultats necesarias y que ab estat finalment y ab las condicions previngudes ab la referida carta passava ell de consentiment de la quinsena // A fer la citda extensió admetent ab las serimonias acostumadas per confreres de número a las persones següents: [...]

Que junt ab los confreres antichs suman tres centas y trenta Personas, y componen plenament los dos números.

Y per major firmesa y permanència de la sobreescrita ordinació, determina dit Don Ignasi Masbernat se poras ella ab la deguda forma y en mans de dit Rnt P. Prior, perquè informat de don contingut, se servesca confirmarla ab la sua firma, y ab // Lo sello de la sua sagrada religió

Notari públic, escrivà de la confraria: Gaspar Clapera, perquè confirmi les informacions

Lo infra escit com a Prior del Convent de Predicadors de la present ciutat, aprobo y confirmo tot lo que ....”

## 4

*1787, 16 d'abril, Olot: Augment de la confraria de número fins a tres rosaris complerts.* ACGAX, Fons de la Parròquia de Sant Esteve, Llibre de Resolucions de la confraria del Roser, 1740-1912.

“Convocada la referida quinsena [...] se ha resolt lo següent:

Que en atenció de haver-se proposat al M.R. P. Prior del convent de P.P Dominicos de Girona Fr. Joan Pessafanner, de que per consol de molts confreres de la present confraria del Roser que desitjen entrar en lo número de dita confraria , se allargant dit número fins al compliment de tres Rosaris complerts y haver a esto condecendit dit Rt. P. Prior, com a par ab sa carta de 11 del convent mes y any, se ha passat a posant-o en obra y perso havent fet entendre a diferents dels pretendents los gestos que per dit fi se precisaven, y havent molts ofert la limosna o caritat que los ha dictat la devoció y possibilitat per costejar dits gestos, se ha resolt augmentar lo dit número fins a lo dit compliment de tres Rosaris complerts, y per so que cada un dels Individus de dita quinzena, posia en llista los noms y cognoms dels que pretingan entrar, y los que donaran la caritat quiscun, a fi de poder veurer de est modo y traure lo calcol, si lo que se arreplegant podrà o no abastar per los gastos que se veu se han de fer precisament augmentant lo Numero en fer banderes”

## 5

*1763, 4 d'agost, Olot: Resolució de realitzar una bandera gran per a la confraria, i de netejar el retaule i la reixa amb motiu de la celebració de la parròquia.*

ACGAX, Fons de la Parròquia de Sant Esteve, Llibre de Resolucions de la confraria del Roser, 1740-1953, s.f..



“Altre convocació y congregació tingué la major part de dita quinzena lo dia 4 de agost de 1763, en la sagristia de la Iglesia parroquial de la present vila, com a major part han resolt lo següent:

Que en atenció que als 17 de abril pròxim passat se resolgue per los pabordes y quinzena passats, que fossen comicionats lo Magnífich Thomas Cos y Masmitja y Francesch Bassols, Jauma Bassols y Pera Coromina per la direcció y cobransa dels // efectes de nostra senyora del Roser, aplicant·los dits afectes per lo mes util y decoros de dita confraria, han vingut a be los pabordes y la quinzena actuals a confirmar·los per lo effecte referit y dits pabordes y quinzena han vingut aber y deliberant de que se fassa una bandera de dita confraria gran, ab tot garbó, ab los gonfanons y adherents a elles. Limpiar y acomodar lo rataule y juntament ab la rexa, ab lo major lluíment possible, deixant la direcció a tot això a referits Comicionats y en atencio de que la direcció de tot lo expressat demana temps per cercar los medis necessaris; persso se ha deliberat també que queden tant los dits pabordes y comicionats com dita quinzena se resten fins, y atant estiga dita confraria desobligada dels gastos se ocasionaran y se miran fahedors.

Tambe se ha resolt que aventies deliberat donarse aquelles 30 ll que tots anys se constuman donar per la festa de dita confraria als pabordes de ella, persso han vingut a be dits pabordes actuals cedir aquesta a favor dels referits comicionats, obligant·se estos a subministrar lo que sia necessari per las festes a fi de fersse ab aquell medi menos costos, y que sia de decència de dita confraria y aixís mateix lo que sia necessari per lo lluíment del altar y festes esperan de Sant Esteve”

## 6

*1787, 23 d'abril, Olot: Resolució per fer tres banderes*

ACGAX, Fons de la Parròquia de Sant Esteve, Llibre de Resolucions de la confraria del Roser, 1740-1912, s.f.

“Convocada la referida quinzena en que han acudit [...] se ha resolt fer las tres banderes en lo modo següent, a saber nou cannas han de ser per cada bandera y del color corresponent, e igualment sinch canas de cordó an las borlas corresponents de punt de guarpa al tacó y flocadura torta, y carbasseula y dos paretas capiculadas en cada cordó y los dos cordons xichs al sim de cada bandera ab las borletas corresponents treballades com las ditas quals cordons y

borles se entén per cada bandera, que son unes de verdes, una de carmesina y una de blancha, quals tres, quatre tres especies de cordons, flocadura y demes expressat se ha encarregat y obligat fer y compondrer a Joseph Vila, Passamaner ab lo expressat pacte y condició, que sie libero y facultatiu a dita quinzena el fer visurar y regonexer dita feyna per la persona o persones, que be los aparexera y se ha ajustat”

## 7

*1787, 10 de maig, Olot: Resolució per fer tres figures per posar a les banderes dels misteris; per fer els vestits dels portadors, i del sorteig per portar les banderes.* ACGAX, Fons de la Parròquia de Sant Esteve, Llibre de Resolucions de la Confraria del Roser, 1740-1912, s.f.

“Convocada la referida quinzena que han assistit [...] com a major part han resolt [...]

Se ha resolt que per cada una de las tres Banderas sobre ditas se fassa compondrer una figura corresponent per posar al cim de estas, esto es per la verda corresponen als misteris de Goitg, un Angel ab son lliri a la mà en forma de quant porta la embaixada a Maria SS, en las Vermellas la figura de Christo Senyor nostra de quan feya oració en lo ort ab lo angel en lo calze a la mà, y en la Blanca per los Misteris de gloria la figura de Christo Senyor nostra de quant resusitá, ab una bandereta corresponent que tot sie al·lusiú als misteris que es representan.

Item que se fassen sis ropatges per los sis miñons que an de portar los cordons en las ditas tres Banderas y per so y ditas Banderas se ha fet comissió a dit Pere Costa Quintana

Item se ha resolt que per portar las ditas tres Banderas se extragan tres de la bolssa dels que quedaren a lochs y que los que iscan vagen per son ordre. Y an exit lo primer per la bandera Verda Joseph Roura Salabert, lo segon per la bandera vermella Fransisco Bellapart y lo tercer per la Bandera Blanca Anton Reigt Pergamynaire”

## 8

*1806, 16 de febrer, Olot: Llegat de Joseph Torrent d'un calze, una patena, una cullereta i una capsa de cuir a la confraria del Roser, i referència a la imatge de plata del Roser* ACGAX, Fons de la Parròquia de Sant Esteve, Llibre de

Resolucions de la confraria del Roser, 1760-1953, s.f.

“Convocada y congregada la quinzena de la confraria de Nostra Senyora del Roser en la saleta de la mateixa ha hont tenen acostumat a convocar-se y congregar-se per tractar y resoldres los negocis y dependències de dita confraria, en la qual convocada han assistit lo Rt. Joseph Mercé, Prebere y Prior, Alexandro Armanguer, Paborde, Dn Ignasi Nola y Juliá, dezener militar, Esteve Costa, Miquel Costa y Gassias, Joan Prat y Pont, Joan Juliá y Camps, Rafel Pabera, Fransisco Noguera, Miquel Mas Dexaxars, Agustí Roca, Ramon Feixas, Ramon Casas, Jaume Torras y Argues, y Joan Alzina, se ha tractat y resolt lo seguent [...]

Item en atenció que lo Reverent Doctor Joseph Torrent, Prebere y beneficiat de la Parroquial Iglesia de Sant Miquel de la ciutat de Barcelona, ha deixat y llegat a la present capella y confraria de Nostra Senyora del Roser, // fundada en esta Parroquial Iglesia de St Esteve a la villa d Olot un calzer de plata dorat ab sa Patena y collereta y ab la capsa de cuyro, que te per major conducció, tot lo que han entregat Ignacia Montada y Bach, y Maria Cos y Bach, nebodes y hereves de dit Rt. Dr. Joseph Torrent, Prebere, al Reverent Joseph Mercé, Prebere y beneficiat de esta parroquial Iglesia, com a paborde prior que se encontra ser en lo corrent any de la sobre expressada capella y confraria de Nostra Senyora del Roser, qual calzer, Patena y collareta, junt ab dita capsa de cuyro, ha presentat y fet patent lo dit Reverent Joseph Mercé als sobre anomenats pabordres y quinzena; y han resolt tots unànime y conformes acceptar com es efecte han acceptat lo referit calzer, patena y cullereta, junt ab la capsa de cuyro, y que tot se tinga ben conduit y guardat en lo armari ahont esta conduïda y guardada la Imatge de plata de Nostra Senyora del Roser de la mateixa confraria y que dits pabordres, fassen y firmen lo corresponent recibo a favor de las anunciades Ignacia Montada y Bach y Maria Cos y Bach com a nebodes y hereves sobre expresadas, qual recibo feren los pabordes al tenor seguent.

Los baix firmants com a Pabordres de la confraria de Nostra Senyora del Roser, fundada en la Iglesia Parroquial de Sant Esteve a la Present Villa de Olot, confessam y regoneixem haber rebut de Ignacia Montadas y Bach y de Maria Cos y Bach, nebodes y herebas del Rt. Dr. Joseph Torrent gloriós Prebere y beneficiat de la parroquial Iglesia de Sant Miquel de la ciutat de Barcelona, lo calzer, patena y collereta de plata ab la capsa de cuyro, que te pe major conducció que lo predict Rt Dr Joseph Torren ha deixat y llegat a la so-

bredita confraria del Roser: Y peraque constai ahont convinga fem y firmam lo present en esta dita Vila de Olot:

Joseph Mercé Prebrese y Prior

Alexandre Aumanguer, Joan Juliá y Camps, pabordres.”

## 9

1833, 21 de maig, Olot: *Resolucions per fer tres penons amb tres figures dels misteris de goig.*

ACGAX, Fons de la Parròquia de Sant Esteve, Llibre de Resolucions de la confraria del Roser, 1740-1953, s.f.

“Convocada la dita quinzena del a confraria de Nostra Senyora del Roser la que se acostuma a Convocar-se tots los anys despues de la Festa del Roser per la elecció de pabordres y demás empleiats de ella, y en dita convocació han esistit los següents [...]

Han resolt que en atenció de alguns gastos que dita confraria tenia que costejar principalment en la construchció de la tomba en lo campo santo, han resolt que se cadasen los individus de dita 15a, com igualment los demes empleiats de dita confraria, y en esto ha demanat lo Senyor Prior que en atenció que dita confraria tenia dos pendons dels primens misteris de goig del SSm Rosari , que ell predicaria de base en la Novena y festes del dos Rosens, y que sent ell esta gracia que la confraria ne costejas dos, y ell ademes de lo sobredit, ne costejaria un que ab est medi ne tindria la confraria los sinch dels sinch misteris de goig del Santíssim Rosari, tot lo que ha quedat aprovat per dita convocació, de lo que es fas fe, jo Fèlix Sargatal y Sala, secretari”

## 10

1839, 20 de juny: *Document amb la llista d'obligacions i tasques de l'andador.* ACGAX, Fons de la Parròquia de Sant Esteve, Llibre de Resolucions de la confraria del Roser, 1740-1912, s.f.

“Las Hobligacions del Andador Joseph Clotet, andador de la confraria de Nostra Señora del Roser de esta present Vila de Olot

Capitul 1r. Guarnir y desar lo Tabernacle, traure y desar las banderes y la cera per fer les professons que acostuma a fer dita confraria.

Capítul 2n. Fer los publicats dels Primers diumenges de cada mes, dels dos Rossens, per Sant Domingo, per la Assumpció de Nostra Señora y per lo dia de la cèdula y preparar y desguarnir lo Altar per la funció en lo dia de la cèdula y captar en dita matinada en la capella de Nostra Señora del Roser

Capítul 3r. Assisiti als Combregans, treure el talem, pendó y cera per los caps de casa y tota la família, y assistir als enterros y albats tan de la vila com del terme sens paga sols cobrerà la publicata y se li derà cada any dos ciris de sis unsas per dexar als agonissants de dita família

Capítul 4t. Hobligats a sortir ab los Pabordes quan ells vulguian sortir per recullir las pagas dels atrassos de la Dessenas, ajudar a guarnir als Pabordes la Capella lo dia de cap de Hoctava de corpus, ab hobligació de fer y complir tot lo seu encarrech de Andedor de dita confraria y cobran per son treball o salari bint lliures, dich 20ll en moneda barcelonesa cada Any

Tot lo dalt dit acordat la quinsena lo dia 20 de juny de 1839”